

Warszawski barok

WIEDZA W PIGUŁCE

Do Warszawy sztuka baroku zawitała na przełomie XVI i XVII w. wraz z artystami z dworskiego kręgu króla Zygmunta III. Byli wśród nich architekci:

- G. Rodondo,
- M. Castelli,
- G. Battista Gisleni,
- C. Tencalla;

oraz rzeźbiarze i malarze.

Nurt ten preferował symetrię kompozycji i osiowość założeń urbanistycznych, co pokazują budowle:

- Zamek Królewski,
- Zamek Ujazdowski,
- magnackie pałace na skarpie wiślanej.

W architekturze kościołów katolickich nowością stał się typ kontrreformacyjny z fasadą parawanową, czyli kryjącą skromniejsze często od niej rozmiary świątyni – kilkukondygnacyjną, o kilku przesłach podziałów pionowych, przypominającą kilkustopniową piramidę schodkową. Przykłady to:

- fasada reformatów na Senatorskiej,
- fasada dominikanów na Freta.

Kościół projektowano na tradycyjnym planie krzyża łacińskiego, najbardziej właściwym do głoszenia kazań dla dużej liczby wiernych; widoczne jest to w kościołach:

- karmelitów bosych,
- misjonarzy na Krakowskim Przedmieściu.

We wnętrzach pałacowych i kościelnych dominowały barwne marmury, złocenia i polichromie, jak w Sali Marmurowej na Zamku Królewskim.

Wspomniany nurt, zwany w Warszawie barokiem wczesnym albo wazowskim, przetrwał do początków panowania Jana III. Przełom XVII i XVIII w. to epoka baroku dojrzałego. Był on bardziej zróżnicowany od wczesnej fazy, spokojny w formach, w elewacjach budynków z przewagą przyściennych elementów pionowych, umiarkowanie ornamentacyjny, reprezentowany głównie przez projekty Tylmana z Gameren:

- pałac Krasińskich,
- pałac Pacy na Miodowej,
- pałac Gnińskich na Tamce,

- kościół sakramentek przy Rynku Nowego Miasta.

Inni architekci tego okresu to Józef Piola, Józef Bellotti oraz Augustyn Locci.

Barok późny to epoka królów Sasów (1697-1763). Zrealizowano wtedy trzy wielkie założenia przestrzenne:

- 880-metrowy Kanał Piaseczyński na Osi Zamku Ujazdowskiego,
- Kalwarię Ujazdowską,
- Oś Saską.

Barok saski wyróżniała stosunkowo obfita ornamentyka elewacji, ale często z użyciem tanich materiałów. Rozpowszechnił się znany już w XVII w. typ pałacu usytuowanego między dziedzińcem a ogrodem. Wprowadzano ażurowe ogrodzenie z bramami. Dziedzińce gospodarcze lokowano najczęściej z boku posesji. Ogrody kształtowano w stylu francuskim – były one rozplanowane osiowo, symetrycznie. Często były rozmaite budowle ogrodowe. W pałacach i kamienicach często stosowano łamane dachy.

Końcowa faza baroku określana bywa jako rokoko, od stylu ornamentu stosowanego od połowy XVIII w. najpierw we wnętrzach, a później także na elewacjach budynków. Sztukatorskie lub formowane w tynku detale były znacznie skromniejsze i subtelniejsze niż w baroku dojrzałym, stosowane z daleko posuniętym umiarem, wykorzystujące motywy roślin, muszli lub wręcz abstrakcyjne:

- kamienica Leszczyńskich (Prażmowskich),
- altana w ogrodzie Pałacu Arcybiskupiego.

SŁOWNICZEK

- **wolne licencje:** licencje, które odpowiadają definicji Wolnych Dóbr Kultury i respektują prawa użytkowników, czyli zezwalają na korzystanie, rozpowszechnianie, modyfikowanie oraz rozpowszechnianie modyfikacji utworu.

Tekst: Jarosław Zieliński, scenariusz: Małgorzata Bazan, konsultacja merytoryczna: Jarosław Zieliński. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez [Fundację Nowoczesna Polska](#).

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/warszawski-barok/>.

Publikację finansuje m.st. Warszawa

Podstawa programowa:

2012/III/POLSKI/c1

2012/III/POLSKI/c3

2012/II/historia/t20

2012/III/PLASTYKA/c3